

Hat, hot och våld mot förtroendevalda - Region Gävleborg

Innehåll

1.	Syfte och omfattning	1
2.	Allmänt	1
3.	Ansvar och roller	2
3.1.	Säkerhetschef Region Gävleborg	2
4.	Beskrivning	2
4.1.	Definitioner	2
4.1.1.	Årekränkning (5 kap. § 1 brottsbalken)	2
4.1.2.	Olaga tvång (4 kap. 4 § brottsbalken)	2
4.1.3.	Olaga hot (4 kap. 5 § brottsbalken)	3
4.1.4.	Ofredande (4 kap. 7 § brottsbalken)	3
4.1.5.	Misshandel (3 kap. 5 § brottsbalken)	3
4.2.	Otillåten påverkan	3
4.3.	Avgränsningar/ansvarsfördelning	3
4.4.	Initiering och avvikelserapportering	4
4.5.	Polisanmälan	4
4.6.	Förebyggande arbete	4
4.6.1.	Säkerhetsutbildning	5
4.6.2.	Risk- och hotanalys	5
4.6.3.	Skyddsåtgärder	5
4.7.	När det händer	5
4.7.1.	Förslag på åtgärder vid hot	5
4.7.2.	Förslag på åtgärder om du utsätts för våld	5
4.8.	Förslag på åtgärder efter ett angrepp	6
5.	Plan för kommunikation och implementering	6
6.	Dokumentinformation	6
7.	Referenser	7

1. Syfte och omfattning

Syftet med detta direktiv är att utgöra ett stöd för förtroendevalda i dagliga arbetet och i förlängningen medverka till att var och en känner trygghet i förtroendeuppdraget. Direktivet är en del i det systematiska arbetsmiljöarbetet med ursprung i Region Gävleborgs direktiv Hot och Våld.

2. Allmänt

Förtroendevalda omfattas inte på samma sätt av arbetsmiljölagstiftningen som reglerar arbetsgivarens ansvar och skyldigheter mot arbetstagarna i fråga om hat, hot och våld på arbetsplatsen som anställda inom Region Gävleborg. Detta beror på att förtroendevalda verkar på förtroendeuppdrag och därmed inte heller omfattas av tjänstemannaskyddet. Från Region Gävleborgs sida är det dock

önskvärt att incidenter som omfattar hat, hot och/eller våld hanteras på liknande sätt oaktat om det är en anställd eller förtroendevald som drabbats.

3. Ansvar och roller

3.1. Säkerhetschef Region Gävleborg

Fastställare av detta direktiv och ansvarar för att den hålls aktuell och kommuniceras till berörda.

4. Beskrivning

4.1. Definitioner

Med hot, hat och våld avses i det här sammanhanget incidenter där en förtroendevald kränks, hotas eller utsätts för våldsbrott på grund av sitt politiska engagemang. Att kunna engagera sig politiskt är en grundläggande förutsättning för demokratins funktionssätt. Hat, hot och våld som riktas mot förtroendevalda ska hanteras enligt detta direktiv om det inte är uppenbart att gärningen inte har något med det politiska uppdraget att göra.

Hat, hot och våld kan i sig utgöra eller flera olika brott som kan leda till att gärningsmannen straffas. Nedan följer några exempel på brott som kan vara relevanta i sammanhanget, men givetvis kan ytterligare brottstyper aktualiseras i det enskilda fallet.

4.1.1. Ärekränkning (5 kap. § 1 brottsbalken)

Den som utpekar någon såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnads sätt eller eljest lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, dömes för förtal till böter.

Var han skyldig att uttala sig eller var det eljest med hänsyn till omständigheterna försvarligt att lämna uppgift i saken, och visar han att uppgiften var sann eller att han hade skälig grund för den, skall ej dömas till ansvar.

I ärekränkning talar man om förtal och förolämpning där skillnaden i grunden är vem som uttalanden riktas emot - vid förolämpning riktas meddelandet direkt till offret medan den som förtalar någon sprider information om annan person på ett sätt som är ägnat att "smutskasta" den person som informationen avser.

4.1.2. Olaga tvång (4 kap. 4 § brottsbalken)

Den som genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar någon att göra, tåla eller underlåta något döms för olaga tvång till böter eller fängelse i högst två år. Om någon med sådan verkan utövar tvång genom hot att åtala eller ange någon annan för brott eller att

lämna menligt meddelande om någon annan, döms också för olaga tvång, om tvånget är otillbörligt

Olaga tvång kan aktualiseras om en förtroendevald hotas för att fatta visst beslut eller hotas för att avstå att genomföra viss tjänsteåtgärd.

4.1.3. Olaga hot (4 kap. 5 § brottsbalken)

Om någon lyfter vapen mot någon annan eller annars hotar med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig fruktan för egen eller annans säkerhet till person eller egendom, döms för olaga hot till böter eller fängelse i högst ett år.

Ett hot kan framföras på många olika sätt och vara olika uppenbart/tydligt när det framförs. Generellt kan sägas att ju mer subtilt ett hot är, desto svårare är det att leda i bevis.

4.1.4. Ofredande (4 kap. 7 § brottsbalken)

Den som handgripligen antastar eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende eljest ofredar annan, döms för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år.

Ofredande är per definition ett ovälkommet beteende, ofredande kan i dagligt tal även kallas för trakasserier och då även omfatta närbesläktade brott så som förtal och förolämpning. Att bli utsatt för knuffar och andra former av lindrigare våld är ofta att anse som ofredande.

4.1.5. Misshandel (3 kap. 5 § brottsbalken)

Den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, döms för misshandel till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

4.2. Otillåten påverkan

När gärningarna syftar till att påverka den förtroendevalde att i sin politiska gärning verka, exempelvis besluta, i en viss riktning talar man om otillåten påverkan. Begreppet otillåten påverkan kan sägas sammanfatta de ovan nämnda brotten. Inom ramen för otillåten påverkan kan utöver tidigare nämnda brott även utpressning och korruptionsbrott nämnas.

4.3. Avgränsningar/ansvarsfördelning

Enligt Region Gävleborgs säkerhetspolicy ska Regionen sträva efter att skapa en trygg och säker miljö för samtliga som vistas där. I och med att förtroendevalda per definition inte är anställda av Regionen omfattas inte förtroendevalda av tjänstemannaskyddet (hot/våld mot tjänsteman, förgripelse mot tjänsteman etc.) Detta medför att respektive parti har ett stort eget ansvar för sina förtroendevalda.

Hat, hot och våld mot förtroendevalda är en delad ansvarsfråga mellan Region Gävleborg och den förtroendevaldes parti. Region Gävleborg tar ansvar för att trygga och säkra miljön medan partiet ansvarar för att upprätta egna rutiner där det säkerställs att den förtroendevalde som utsatts för hot och/eller våld får det stöd som fordras efter händelsen i form av debriefing, stödsamtal eller liknande.

4.4. Initiering och avvikelserapportering

Om en förtroendevalda upplever hot, hat eller våld ska denne kontakta säkerhetschefen som beslutar om eventuella åtgärder. Alla tillbud och händelser med hat, hot och våld ska dokumenteras och utredas. I Region Gävleborg samlas dokumentationen i avvikelshanteringssystemet Platina enligt gällande rutin.

Som stöd för partier rekommenderas ”Att förhindra och hantera incidenter mot förtroendevalda” utgiven av Brottsförebyggande rådet 2014¹.

4.5. Polisanmälan

Region Gävleborg som organisation har som huvudregel att polisanmäla hot och våld mot regionens medarbetare. För förtroendevalda bör samma princip gälla. Företrädesvis görs polisanmälan av den utsatte själv, detta med anledning av att undvika felinformation och dylikt. I vissa fall önskar dessutom polisen genomföra ett första målsägandeförhör i samband med att anmälan görs. Avvikelse från principen att alltid polisanmäla avgörs efter bedömning i samråd med den drabbade, partiet och Region Gävleborgs säkerhetsfunktion.

Om den drabbade inte känner sig trygg med att göra anmälan på egen hand bör denne åtföljas i första hand av representant från partiet. Den drabbade har också rätt att begära att polisanmälan blir åtkomstskyddad. Det innebär att endast de inom polisen som arbetar med ärendet kan ta del av innehållet.

I särskilda fall kan Region Gävleborg göra anmälan i den drabbades ställe, detta gäller dock endast själva anmälan, den som utsatts för brott kommer i förlängningen att förhöras och eventuellt närvara vid rättegång.

4.6. Förebyggande arbete

Genom att vara väl förberedd minskar riskerna och eventuella konsekvenser av inträffade händelser. Ett förebyggande arbete ger kunskap och medvetenhet vilket skapar trygghet. Arbetet med att minimera risker bör ske regelbundet men blir extra viktigt och ska genomföras vid möten där kontroversiella frågor avhandlas och inför valkampanjen då förtroendevalda i större grad exponerar sig mer på allmänna platser.

I det förebyggande arbetet finns flertalet metoder och modeller varav en finns som bilaga till detta direktiv, förutom Säkerhetspolisens handbok Personlig säkerhet²;

¹

https://www.bra.se/download/18.3a6ad56314700900bc1299/1405496373509/2014_Att_f%C3%B6rhindra_och_hantera.pdf

² <http://www.sakerhetspolisen.se/publikationer/rapporter-amnesvis/sakerhetsskydd/personlig-sakerhet.html>

4.6.1. Säkerhetsutbildning

Arbetsmiljöverket har en webbaserad utbildning/information som generellt avhandlar hot och våld. Den tar bland annat upp ansvars- och rollfördelningen på en arbetsplats. Länk till Arbetsmiljöverkets webbutbildning/information:

http://host.learnways.com/av/kursnavigering/c_hotochvald.html#

4.6.2. Risk- och hotanalys

Med handledning av checklistorna bifogade i denna policy kan förtroendevalda genomföra en grundläggande, enkel riskanalys för såväl vardagen som möten och sammanträden. I de fall analysen pekar på ett ökat hot ska Säkerhetsfunktionen meddelas omgående.

För ytterligare råd och stöd kontakta Region Gävleborgs säkerhetsfunktion.

4.6.3. Skyddsåtgärder

Vid en konstaterad och bedömd hotbild kan ett antal skyddsåtgärder vidtas. Säkerhetsfunktionen avgör vilka skyddsåtgärder som är lämpliga.

4.7. När det händer

När en hotfull eller våldsamt situation uppstår sker ofta saker snabbt och situationen blir kaotisk. För att lättare kunna hantera en sådan situation är mental förberedelse viktig – *vad gör jag om det händer?* Nedan följer ett antal förslag på åtgärder vid hot och våld.

4.7.1. Förslag på åtgärder vid hot

- Larma så snart det är genomförbart:
 - Arbetskamrater eller andra i närheten
 - Polis via SOS 112
 - Överfallslarm, i förekommande fall
- Verka konfliktreducerande genom att:
 - Uppträda lugnt och sakligt
 - Visa vederbörande att du lyssnar
 - Inte avbryta
 - Undvika rörelser och uttryck eller dylikt som kan uppfattas som provocerande.

4.7.2. Förslag på åtgärder om du utsätts för våld

- Larma så snart det är genomförbart:
 - Arbetskamrater eller andra i närheten
 - Polis via SOS 112
 - Överfallslarm, i förekommande fall
- Ta skydd – lås in dig själv eller försök barrikadera dörren med möbler och annat tillgängligt.

- Försvara dig. Om det inte finns någon annan utväg och du är utsatt för ett angrepp har du rätt att försvara dig. Det kan i extrema fall till och med vara enda utvägen. Rätten till nödvärn återfinns i 24 kapitlet 1 § brottsbalken. Värt att notera i sammanhanget är att den som kommer till den utsattes undsättning kan ta över den utsattes nödvärnsrätt.

4.8. Förslag på åtgärder efter ett angrepp

- Om någon är skadad – ge första hjälpen utifrån förmåga och kunskap – att göra något är bättre än inget.
- Ta hand om den drabbade – lämna inte en chockad eller skadad person ensam om det inte är absolut nödvändigt.
- Om polis är larmad – ordna om möjligt någon som möter upp
- Om polisen inte larmades vid händelsen – fatta beslut om kontakt med polisen och/eller säkerhetspolisen.
- Underrätta aktuella befattningshavare om händelsen, exempelvis;
 1. Närmaste chef eller partiets regionråd/partisekreterare
 2. Partiets säkerhetsfunktion
 3. Regionens säkerhetsfunktion
 4. Ansvarig på platsen/för lokalen där incidenten har inträffat
- Planera för krishantering/psykosocialt omhändertagande och krisstöd på både kort och lång sikt (se även bilaga Psykosocialt omhändertagande).
- Skriv incidentrapport (se bilaga Incidentrapport)
- Planera för kontakter med media – vem uttalar sig och om vad?

5. Plan för kommunikation och implementering

Säkerhetschefen ansvarar för att direktivet kommuniceras till Regionens förtroendevalda och aktuella partier.

6. Dokumentinformation

Direktivet har tagits fram av Region Gävleborgs säkerhetsfunktion i samarbete med säkerhetsfunktionen vid Gävle Kommun. Direktivet ska granskas årligen och revideras med ett minimum av en gång per mandatperiod.

Fastställdes av regionfullmäktige 2021-11-23—24, § 437.

Bilagor till detta direktiv finns i platina och har dokument-ID 11-596557.

7. Referenser

Dokument	Plats
11-327500 Hat, hot och våld mot förtroendevalda – Åtgärdskort. Region Gävleborg	Platina
Arbetsmiljöverket – Arbetarskyddsstyrelsens Författningssamling AFS 1993:2 – Våld och hot i arbetsmiljön	www.av.se
Arbetsmiljöverket – Hot och våld -	www.av.se
Brottsförebyggande rådet – BRÅ – Hot och påverkan mot samhället	www.bra.se
Brottsförebyggande rådet – BRÅ – Att förhindra och hantera incidenter mot förtroendevalda -	www.bra.se
Brottsförebyggande rådet – BRÅ – Politikernas Trygghetsundersökning PTU -	www.bra.se
Sveriges kommuner och landsting – SKL – Hot och hat mot förtroendevalda -	www.skl.se
Sveriges kommuner och landsting – SKL – Hot och våld mot förtroendevalda -	www.skl.se
Sveriges kommuner och landsting – SKL – Hot och våld mot förtroendevalda – Inspirationsskrift för förtroendevalda (5) -	www.skl.se
Säkerhetspolisen – Personlig säkerhet(2018)	Personlig säkerhet - Säkerhetspolisen
Säkerhetspolisen (2008) – Hot mot förtroendevalda	